
Forum για θέματα Ρομά στη Δυτική Αττική

3^η Συνάντηση 2015 (8-9-2015, Ελευσίνα)

«Σχολική ένταξη των παιδιών Ρομά: Δράσεις φορέων, προβλήματα και προοπτικές στη Δυτική Αττική

Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στη Δυτική Αττική»

Χρ. Παρθένης, Επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών,
Επιστημονικός Υπεύθυνος/ Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής

Οι δυτικές κοινωνίες τις τελευταίες δεκαετίες, ειδικά ύστερα από τη δεκαετία του 1990, βρέθηκαν αντιμέτωπες με την αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα της πολυπολιτισμικότητας. Ύστερα από μια περίοδο άμβλυνσης του φαινομένου, τα τελευταία χρόνια βιώνουν μια εκ νέου έξαρση της μετανάστευσης που έχει οδηγήσει σε ταυτόχρονη έξαρση μιας αντιμεταναστευτικής κραυγής που αναπτύσσεται με μεγάλη ένταση. Η δυτική ορθολογικότητα, δομημένη στις αρχές και στις αξίες του διαφωτισμού, της δημοκρατίας και των ατομικών δικαιωμάτων, δοκιμάζεται εκ νέου και αμφισβητείται μέσα σε συνθήκες πολιτικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης, καθώς και οικονομικής αποσταθεροποίησης. Ο

πολυπολιτισμικός πλούτος αντιμετωπίζεται πλέον σε μεγάλο βαθμό ως απειλή για τη συνοχή, την ασφάλεια και την ευμάρεια των δυτικών κοινωνιών.

Νέοι «εχθροί» συγκροτούνται, ο καθένας από τους οποίους φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά μεν, αλλά και το κοινό γνώρισμα ότι συνιστούν μια, λιγότερο ή περισσότερο προσδιορισμένη, «απειλή». Στους μετανάστες αποδόθηκε η ευθύνη για τα αυξημένα ποσοστά ανεργίας των δυτικών κοινωνιών και τα συνακόλουθα προβλήματα στον τομέα της πρόνοιας και της κοινωνικής ασφάλισης. Την ίδια στιγμή οι μετανάστες μουσουλμάνοι, ή ακριβέστερα το σύνολο σχεδόν των μουσουλμάνων θεωρούνται ως απειλή για την εθνική ασφάλεια, ιδιαίτερα μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις ΗΠΑ και σε διάφορες μεγάλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, με τελευταία περίπτωση την επίθεση τον Ιανουάριο του 2015 στα γραφεία σατιρικής εφημερίδας στο Παρίσι.

Άλλοι πληθυσμοί, όπως οι Ρομά, δεν θεωρούνται μεν απειλή για την εθνική ασφάλεια, τίθενται ωστόσο στο στόχαστρο ως απειλή για την τοπική ασφάλεια, ως απειλή δηλαδή για την ασφάλεια, την υγεία/υγιεινή, αλλά και την «ποιοτική» εκπαίδευση των κυρίαρχων ομάδων, συνθήκες που «επιβάλλουν» και οδηγούν τον εξοβελισμό των Ρομά από τις γειτονιές τους και τον αστικό ιστό. Η ένταση και η προσωποποίηση της απειλής διαφοροποιείται ανάλογα με τη χρονική συγκυρία, ο κοινός παρανομαστής ωστόσο είναι

ότι η πολιτισμική ετερότητα πλέον βρίσκεται στο στόχαστρο σημαντικού μέρους των δυτικών κοινωνιών.

Εστιάζοντας στην ελληνική πραγματικότητα, η αδυναμία ένταξης των παιδιών Ρομά στο σχολείο συχνά αποδίδεται σε εξωτερικούς παράγοντες και στον τρόπο ζωής τους, όπως για παράδειγμα στην διαρκή μετακίνηση των πληθυσμών τους, στα οικονομικά προβλήματα που οδηγούν στο φαινόμενο της παιδικής εργασίας, στην απόσταση του τόπου διαμονής από το σχολείο, στα φαινόμενα ρατσισμού εναντίων των παιδιών ρομικής καταγωγής που παρατηρούνται στα σχολεία, στην έλλειψη κατάλληλης και μόνιμης στέγης κλπ. Με άλλα λόγια, η άποψη που υποστηρίζεται είναι ότι ο τρόπος ζωής των Ρομά είναι ανταγωνιστικός προς το σχολείο και σε αυτό αποδίδεται το υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού των Ρομά που αγγίζει το 60%¹. Το γεγονός αυτό από μόνο του είναι αρκετό για να δαιωνίσει τον οικονομικο-κοινωνικό αποκλεισμό των Ρομά.

Αναφορικά με την εκπαίδευση, μόλις το 1996 αναγνωρίζεται η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας, ενώ με το Νόμο 2413 του 1996 καθιερώνεται η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το εκπαιδευτικό δίλημμα στις πολιτισμικά ετερογενείς κοινωνίες των εθνικών κρατών είναι να συνδυάσουν την

¹ Διβάνη. Α. (2002). *Η κατάσταση των Τσιγγάνων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία. Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

αναγνώριση και το σεβασμό των επιμέρους πολιτισμικών ομάδων με τη δημοκρατική κοινωνία, με τα ιδεώδη και τις αξίες της οποίας όλοι οι πολίτες θα μπορούν να ταυτιστούν. Με άλλα λόγια να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ικανό να συμβάλει στη δημιουργία ενός πλουραλιστικού εθνικού κράτους που θα είναι δίκαιο και θα εντάσσει όλους τους πολίτες από τους οποίους θα αντλεί τη νομιμοποίησή του. Μια τέτοια εκπαίδευση θα βοηθά όλους τους μαθητές να αποκτούν γνώσεις και να αναπτύσσουν στάσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για να λειτουργήσουν σε πολιτισμικές κοινωνίες διαφορετικές από τις δικές τους σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο περιβάλλον. Η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να λειτουργούν σε εθνικό και πλανητικό επίπεδο και η ταύτιση όλων με την εθνική πολιτισμική έκφραση προϋποθέτει ένα διαπολιτισμικό σχολικό πρόγραμμα που θα συμβάλει στη διαμόρφωση μιας εθνικής πολιτισμικής ταυτότητας, η οποία θα αντανάκλα τις προοπτικές, τις ελπίδες και τις δυνατότητες όλων των πολιτών και θα προωθεί το δημόσιο συμφέρον. Μόνο έτσι μπορούμε να έχουμε μια διαπολιτισμική εκπαίδευση που θα προωθεί την εθνική ενότητα και θα αντανάκλα την πολιτισμική διαφορετικότητα στο πλαίσιο του εθνικού κράτους, το οποίο πρέπει καθημερινά να αποδεικνύει ότι είναι κράτος δικαίου. Σε αυτό το ευρύτερο θεωρητικό διαπολιτισμικό πλαίσιο το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών είχε εντάξει την ανάπτυξη και

εφαρμογή Προγραμμάτων για την εκπαίδευση από το 1997 έως και σήμερα.

Ειδικότερα: Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»

Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» υλοποιείται από το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Τομέα Παιδαγωγικής ΕΚΠΑ και δραστηριοποιείται στις Περιφέρειες Αττικής, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Κρήτης, Βορείου & Νοτίου Αιγαίου, Θεσσαλίας, Ηπείρου και Ιονίων Νήσων.

Βασικοί στόχοι του είναι η αρμονική ένταξη των μαθητών με ρόμικη καταγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διευκόλυνση της πρόσβασης των παιδιών στην προσχολική αγωγή, η μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας, η ενδυνάμωση της υποχρεωτικής τακτικής φοίτησης, η ενίσχυση της γλωσσικής και μαθησιακής επίδοσης, καθώς και η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών από το σύνολο των παιδιών της εκπαιδευτικής κοινότητας, εξαλείφοντας τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό αποκλεισμό τους.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας αποτελεί βασική προτεραιότητα πολιτικής όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο πληθυσμός των Ρομά αποτελεί ακόμα και σήμερα μία από τις πιο περιθωριοποιημένες ομάδες, η κοινωνική ένταξη και η ισότιμη μεταχείριση της

οποίας συνιστά ιδιαίτερη πρόκληση αλλά και προϋπόθεση για την κοινωνική συνοχή και ευημερία. Στο πλαίσιο αυτό το συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση Πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, ακολουθώντας τις υποδείξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2012-2010 έχει αναπτύξει και εφαρμόσει δράσεις για την κοινωνική και εκπαιδευτική ένταξη των Ρομά, συνεργαζόμενο με σχολικές μονάδες παρέμβασης στις Περιφέρειες που προαναφέρθηκαν. Οι δράσεις του Προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη την πολυπολιτισμικό χαρακτήρα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, διαμορφώνονται επί τη βάση των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και θέτουν ως στόχο την ισότιμη ένταξη όλων των παιδιών στη σχολική πραγματικότητα, την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, την ενδυνάμωση της τακτικής σχολικής φοίτησης, τη διάχυση της εκπαίδευσης και την αύξηση του επιπέδου του αλφαριθμητισμού. Παράλληλα, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στον εγγραμματισμό των ενηλίκων με στόχο τη μείωση του αναλφαριθμητισμού, αλλά και την ευαισθητοποίηση/ενημέρωση για θέματα εκπαιδευτικής, αλλά και κοινωνικής ένταξης.

Το Πρόγραμμα είναι προϊόν μιας νέας διαπολιτισμικής πολιτικής του ελληνικού κράτους με ευρωπαϊκή διάσταση απέναντι στους πολίτες Ρομά. Η νέα πολιτική θέτει ως

βασικό της στόχο την αρχή της ισότητας και των ίσων δικαιωμάτων για τα παιδιά. Με την έναρξη του Προγράμματος, η κατάσταση στην οποία βρισκόταν η εκπαίδευση των παιδιών Ρομά ήταν χειρίστη, με ποσοστά διαρροής να αγγίζουν το 50%, καθώς εφόσον ολοκλήρωναν την πρωτοβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης, κατέληγαν να έχουν ελλιπή γνώση της ελληνικής γλώσσας, γεγονός που αυτόματα παρακώλυε τόσο τη συνέχιση της φοίτησης όσο και την ένταξή τους στην κοινωνία. Ταυτόχρονα όμως η φοίτησή τους σε ξεχωριστά για αυτά σχολεία -γνωστά ως σχολεία γκέτο, χαρακτηριστικό παράδειγμα το 12ο Δημοτικό Ασπροπύργου- σήμαινε για τα Ρομά παιδιά κοινωνικοποίηση μέσα στα στενά όρια ενός πολιτισμικού γκέτο. Η πολυδιάστατη δράση του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών» βασίζεται σε δύο πυλώνες:

α. Παρέμβαση εντός σχολείου: Στόχο του Προγράμματος συνιστά η βελτίωση της επίδοσης των παιδιών Ρομά μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης που αναπτύσσουν την ελληνομάθεια, καλύπτουν γνωστικά κενά και δημιουργούν μαθησιακά κίνητρα, και

β. Παρέμβαση εκτός σχολείου: Με ένα καλά οργανωμένο δίκτυο συνεργατών, διαμεσολαβητών, κοινωνικών λειτουργών, συντονιστών και ψυχολόγων τον Πρόγραμμα κατοχύρωσε την αποτελεσματική επαφή με τις οικογένειες των Ρομά μαθητών, παρέχοντας παράλληλα σε αυτούς την

στήριξη που χρειάζονται (τμήματα ενηλίκων και γονέων-ψυχοκοινωνική στήριξη), ενώ την ίδια στιγμή διαμόρφωσε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινωνικού περιγυρου.

Πιο συγκεκριμένα, ανάλογα με τις ανάγκες με την έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς υλοποιούνται ανά περιοχή τμήματα γλωσσικής ενίσχυσης, τμήματα εμπύχωσης, θερινά τμήματα, δράσεις σε καταυλισμούς, τμήματα ενηλίκων και γονέων, ενώ βασικός πυλώνας δράσης είναι η παρέμβαση από ολοκληρωμένο δίκτυο συνεργατών, και συγκεκριμένα από τον συντονιστή, τους διαμεσολαβητές, την ομάδα των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών.

Στην περιοχή της Δυτικής Αττικής: Ασπροπύργος, Μεγάρα, Ζςφύρι, Άνω Λιοσίων.

Συγκεντρωτικά για τα έτη 2010-2015:

- 39 σχολεία προσχολικής αγωγής με 559 μαθητές Ρομα
- 85 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με 8137 μαθητές Ρομά
- 28 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με 850 μαθητές Ρομά
- 134 εκπαιδευτικοί στις σχολικές μονάδες παρέμβασης
- 10 τμήματα ενηλίκων και γονέων
- 16 συντονιστές
- 50 διαμεσολαβητές
- 8 κοινωνικοί λειτουργοί
- 15 ψυχολόγοι

Ύστερα από την πενταετή υλοποίηση του Προγράμματος καταφαίνεται ότι ο αποκλεισμός που αντιμετωπίζει ο Ρομά πληθυσμός λανθασμένα χαρακτηρίζεται ως εκπαιδευτικός. Η εκδήλωση έστω και της μικρότερης δυνατής στήριξης και υποστήριξης του πληθυσμού βρίσκει απέναντί της μια μεγάλη ανταπόκριση των Ρομά η οποία εκφράζεται σε συμμετοχή, σε ζήλο για μάθηση, σε πρωτιές στο σχολείο.

Οι κύριες δράσεις στις περιοχές αυτές συνοψίζονται στα εξής: τμήματα γλωσσικής ενίσχυσης στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στα οποία

προαναφέρθηκα, εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης, θερινά τμήματα ενίσχυσης και εμπύχωσης, τμήματα ενηλίκων και γονέων, ψυχοκοινωνική υποστήριξη μαθητών και εκπαιδευτικών εντός των σχολικών μονάδων, επισμορφωτικές δράσεις των εκπαιδευτικών, και βεβαίως παρεμβάσεις που σχετίζονται με τη σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας, αλλά και την υποστήριξη για την εμβολιαστική κάλυψη των παιδιών και γενικότερη ενημέρωσή τους για θέματα υγείας στο πλαίσιο της Δράσης «Προαγωγή υγείας», προκειμένου η εγγραφή να μην προσκρούει σε γραφειοκρατικές διαδικασίες, στις οποίες οι γονείς Ρομά αντεπεξέρχονται με δυσκολία.

Όλες οι αναφερόμενες δραστηριότητες είναι εστιασμένες στην προσέλκυση των παιδιών Ρομά σε δράσεις εφάμιλλες με αυτές που υπαγορεύει η διαπολιτισμική μάθηση, στοχεύουν στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων τους και έχουν παιδαγωγικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Κυρίως κατά τις εμπυχωτικές δραστηριότητες για παιδιά Ρομά δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε συζητήσεις συμβουλευτικού και υποστηρικτικού χαρακτήρα (ψυχική υγεία, υποστήριξη φοίτησης των παιδιών Ρομά στο σχολείο, αγωγή υγείας).

Πιο συγκεκριμένα η ομάδα ψυχολόγων πραγματοποιεί δραστηριότητες για παιδιά (δραστηριότητες γνωριμίας, σχολικής ετοιμότητας και ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων) και παρακολουθεί τη συμπεριφορά των παιδιών Ρομά κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων (παρακολούθηση οδηγιών, συμμετοχή στην ομάδα), ενώ

παράλληλα γίνεται και συζήτηση με ομάδες **γονέων Ρομά** (ευαισθητοποίηση γονέων σχετικά με τα οφέλη του σχολείου και διερεύνηση των πιθανών εμποδίων).

Οι κοινωνικοί λειτουργοί με συστηματική παρουσία αναπτύσσουν σχέση εμπιστοσύνης με τους γονείς Ρομά και αναλαμβάνουν ρόλο εμπυχωτικό, εργαζόμενοι για την ενδυνάμωση των ατόμων που δυσκολεύονται να παραμείνουν ή να γίνουν ανεξάρτητα και αυτάρκη, ως προς την άμεση και μακροπρόθεσμη συμμετοχή των ίδιων των γονιών στα ζητήματα που αφορούν στην εκπαίδευση των παιδιών τους και την ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής σε όλες τις κοινωνικές λειτουργίες.

Όσον αφορά στις διαδικασίες εγγραφής, οι κοινωνικοί λειτουργοί εντοπίζουν παιδιά Ρομά σχολικής ηλικίας τα οποία δεν είναι εγγεγραμμένα. Στη συνέχεια, εξετάζουν εάν ο κάθε μαθητής διαθέτει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την εγγραφή (βιβλιάριο υγείας, ΑΔΥΜ, ληξιαρχική πράξη γέννησης κ.τ.λ.) και παρεμβαίνουν διεκπεραιώνοντας τις εκκρεμότητες κατά περίπτωση. Κοινός στόχος όλων των παραπάνω δραστηριοτήτων είναι η εγγραφή των παιδιών Ρομά στις σχολικές μονάδες και η ομαλή ένταξή τους σε αυτές. Επισημαίνουμε, επίσης, ότι στο πλαίσιο συνεργασίας που υπάρχει με τις διοικητικές αρχές της εκπαίδευσης, διενεργείται ενημέρωση αυτών, προκειμένου να επιτευχθεί η ακώλυτη ένταξη των νέων μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Παράλληλα, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί σε συνεργασίες του Προγράμματος σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο – όπως στην περίπτωση της Περιφέρειας Δυτικής Αττικής, οι οποίες κρίνονται ιδιαίτέρως σημαντικές για την μελλοντική πορεία του Έργου: Τόσο η σημαντική πρωτοβουλία της Περιφέρειας Δυτικής Αττικής να συνεργαστεί με Συλλόγους Ρομά και Φορείς από Δήμους της Περιφέρειας Δυτικής Αττικής με απώτερο στόχο την ενημέρωση όσων διαμένουν στους καταυλισμούς Ρομά για τις κοινωφελείς δράσεις της Περιφέρειας και τη συμμετοχή τους σε αυτές, όσο και η υποστήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης της περιοχής των Αχαρνών για θέματα διαμεσολάβησης και στήριξης διαπολιτισμικών δράσεων, μπορούν να προλειάνουν το έδαφος για τη διαμόρφωση νέων καλών πρακτικών στην εκπαίδευση με τη συμμετοχή φορέων, η συνδρομή των οποίων είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στο Ρομά πληθυσμό και την ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Ελπίζουμε ότι είναι σαφές ότι ο ρόλος του Προγράμματος στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά είναι σημαντικός και αποδεικνύεται αναγκαίος, αλλά παραμένει επικουρικός, κυρίως λόγω της ασυνέχειας στη λειτουργία του. Η ομαλή ένταξη όμως των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι υποχρέωση της κοινωνίας στην οποία διαβιούν και αναφαίρετο δικαίωμα όλων των παιδιών.

Καθώς η εκπαίδευση αποτελεί το σημαντικότερο θεσμό για την ένταξη των παιδιών με γλωσσικές και

πολυπολιτισμικές ιδιαιτερότητες στην κοινωνία, η επιτυχής ή μη εκπαιδευτική πορεία συνιστά ένα αξιόπιστο κριτήριο αξιολόγησης του βαθμού ένταξης των παιδιών Ρομά στην ελληνική κοινωνία. Το κομμάτι της εκπαίδευσης αποτελεί το εφαλτήριο για την ευρύτερη κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών Ρομά, ενώ η εκπαιδευτική παρέμβαση του Προγράμματος, πολυεπίπεδη καθώς είναι, στοχεύει παράλληλα:

Α. στην προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως την εξάλειψη των διακρίσεων, την ισότητα και τη δημοκρατία μέσω του χαρακτήρα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και των επιμορφώσεων ,

Β. την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση, μέσω των ενισχυτικών τμημάτων, αλλά και των δομών δια βίου μάθησης,

Γ. την απασχόληση μέσω των επιμορφώσεων και των δομών δια βίου μάθησης ,

Δ. την υγειονομική περίθαλψη και τη βελτίωση της υγειονομικής κατάστασης των Ρομά μέσω των παρεμβάσεων για την Προαγωγή και Αγωγή υγείας και

Ε. την πολιτική συμμετοχή και την συμμετοχή των Ρομά, με έμφαση στους νέους, στην κοινωνία των πολιτών.

Όλοι οι παραπάνω στόχοι μπορούν να καταστούν εφικτοί μέσω της συνέργειας δράσεων των αρμόδιων Υπουργείων και δράσεων που θα εξασφαλίσουν την ενεργό συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ολόκληρης της σχολικής κοινότητας σε επίπεδο σχολείου, Διευθύνσεων εκπαίδευσης

και Περιφέρειας. Γι αυτό και θεωρούμε ιδιαίτερος σημαντική τη δική σας συμβολή και ενεργοποίηση (εννοώ την Περιφέρεια στην οποία απευθυνεσαι). Μέσω αυτών των πρακτικών λοιπόν διαμορφώνεται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης που θα προκύψει από την υλοποίηση του Προγράμματος ώστε να καταστεί αυτό βιώσιμο και να είναι εφικτή η μελλοντική του ενσωμάτωση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Και τελειώνοντας...

Από την παιδική μου ήδη ηλικία ακούω διάφορους μύθους για τους Ρομά: για την ηθελημένη διαμονή τους σε παραπήγματα/καταυλισμούς, για την καθημερινή αναζήτηση τροφής και χρήματος μέσω παράνομων δραστηριοτήτων, για την εσκεμμένη ροπή τους στην εγκληματικότητα –λέγοντας χαρακτηριστικά πως φταίει το DNA- αλλά και για την πλήρη αδιαφορία τους για την εκπαίδευση. Τα στοιχεία που προκύπτουν μέσα από το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» φανερώνουν όχι μόνο έναν διαχρονικό στιγματισμό, αλλά και μια αναλήθεια, η διάψευση της οποίας μας εκπλήσσει όλους ευχάριστα:

- **Μύθος:** Οι Ρομά δεν επιθυμούν να έχουν καμία σχέση με τη σχολική πραγματικότητα

Πραγματικότητα: Οι εγγραφές Ρομά αθροιστικά για τα σχολικά έτη **2010-2015** ανέρχονται **στις 46.000**

- **Μύθος:** Οι Ρομά μαθητές εγγράφονται, όμως δεν παρακολουθούν. Σημειώνεται δε, όχι απλώς άτακτη φοίτηση, αλλά έντονη σχολική διαρροή

Πραγματικότητα: Κατά τη διάρκεια πλήρους εφαρμογής των δράσεων του Προγράμματος, μπορούμε να μιλάμε για ποσοστό

διαρροής, μόλις στο **19.07% (εδώ είναι σχολικό έτος 2014-2015)/20% για τα έτη 2010-2015.**

- **Μύθος:** Οι γονείς Ρομά δεν ενδιαφέρονται για τη μάθηση, για την προσωπική αυτοβελτίωση

Πραγματικότητα: Οι σχολές γονέων και τα τμήματα ενηλίκων Ρομά διαμορφώθηκαν ύστερα από αιτήματα των ίδιων. Δεν υπήρχε περιοχή εφαρμογής του Προγράμματος χωρίς τη σύσταση τμήματος γονέων ή ενηλίκων. **Έγιναν 174 Σχολές Γονέων με τη συμμετοχή 2.222 ενηλίκων Ρομά.**

- **Μύθος:** Οι σχολικές μονάδες με απόφαση των Διευθυντών αλλά και των Σχολικών Συμβούλων αντιστέκονται στην εγγραφή των παιδιών Ρομά στο σχολείο.

Πραγματικότητα: Ο συνολικός αριθμός των σχολείων που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα ανέρχεται στον **αριθμό των 1.860**

- **Μύθος:** Η εκπαιδευτική κοινότητα είναι αντίθετη προς την εκπαιδευτική ένταξη των Ρομά παιδιών, θεωρώντας ότι αυτή θα πολλαπλασιάσει τα προβλήματα των σχολικών μονάδων

Πραγματικότητα: Η αθρόα συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε μια σειρά επιμορφώσεων με αντικείμενο τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και τη διαχείριση των πολυπολιτισμικών τάξεων αποδεικνύει το αντίθετο. **Επιμορφώθηκαν 18.123 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 4.920 εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.**

Ύστερα από την πενταετή υλοποίηση του Προγράμματος καταφαίνεται ότι ο αποκλεισμός που αντιμετωπίζει ο Ρομά πληθυσμός λανθασμένα χαρακτηρίζεται ως εκπαιδευτικός. Η εκδήλωση έστω και της μικρότερης δυνατής στήριξης και υποστήριξης του πληθυσμού βρίσκει απέναντί της μια μεγάλη ανταπόκριση των Ρομά η οποία

εκφράζεται σε συμμετοχή, σε ζήλο για μάθηση, σε πρωτιές στο σχολείο.

-